

ს ა მ ტ ნ ა დ ო რ ე მ მ ე შ რ ნ ე მ ბ ა

შ . პ . ს . „ ჰ ა ნ თ ი ნ გ ტ უ რ ჯ ო რ ჯ ი ა “

მ ა რ თ ვ ი ს ბ ე ბ მ ა

2020 წელი

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ა) სამონადირეო მეურნეობის მართვის მიზნები, ამოცანები და განვითარების სტრატეგია -- 4

ბ) ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის ფიზიკო-გეოგრაფიული და ბიო-ეკოლოგიური დახასიათება ----- 4

ბ.ა) სამონადირეო მეურნეობის ადგილმდებარეობა და ფართობი ----- 4

ბ.ბ) სამონადირეო მეურნეობის განთავსების მუნიციპალიტეტის/მუნიციპალიტეტების დასახელება, რეგიონი, რაიონი, სახელმწიფო ტყის ფონდის კვარტლები (სამონადირეო მეურნეობის სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებობის შემთხვევაში) და ცუდი ტერიტორიის დასახელება (სამონადირეო მეურნეობის დაცულ ტერიტორიაზე არსებობის შემთხვევაში), გეოგრაფიული მდებარეობა – სამონადირეო მეურნეობის საზღვრების წვეროების X და Y კოორდინატები, აღებული UTM კოორდინატთა სისტემაში; აგრეთვე მყარი გეოგრაფიული ნიშნულები, რომელთა სიახლოვესაც მდებარეობს სამონადირეო მეურნეობა ----- 4

ბ.გ) ტერიტორიის მოკლე ფიზიკურ-გეოგრაფიული დახასიათება: რელიეფი, სიმაღლე ზღვის დონიდან ----- 4

ბ.დ) მცენარეული საფარი: ფლორისტული შემადგენლობა, საქართველოს “წითელ ნუსხაში” შეტანილი სახეობების მითითებით, მათი კომფაქტური გავრცელების ადგილები; არსებული ჰაბიტატების ტიპები, მათი ფართობების განსაზღვრა, აღწერა და დახასიათება ----- 5

ბ.ე) ტერიტორიაზე არსებული (მობინადრე) გარეულ ცხოველთა (ძუძუმწოვრები, ფრინველები, რეპტილიები, ამფიბიები, თევზები) ნუსხა (ქართული და ლათინური დასახელებებით); ტერიტორიაზე არსებული (მობინადრე) ფაუნის საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობების ნუსხა ქართული და ლათინური დასახელებებით) და მათი არსებული მდგომარეობის შეფასება, რიცხვნობა ----- 7

გ) სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების შეფასება ----- 10

გ.ა) სავარგულების ფართობების იდენტიფიკაცია სანადირო ცხოველების თითოეული სახეობისათვის შესაფერის და არაშესაფერის საბინადრო ტერიტორიებად ----- 10

გ.ბ) სავარგულების იდენტიფიკაცია ჰაბიტატების მიხედვით, სავარგულების ეკოლოგიური და ბიოეკოლოგიურ-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასება ----- 11

დ) სანადირო ცხოველების რესურსების შეფასება ----- 12

დ.ა) სანადირო ცხოველების სახეობრივი სიმდიდრე ----- 12

დ.ბ) სანადირო ცხოველების გავრცელება, განსახლება და განთავსება საბინადროდ შესაფერის სავარგულებში ----- 13

დ.გ) სანადირო ცხოველების დასახლების სიმჭიდროვე შესაფერის საბინადრო სავარგულების ტერიტორიაზე და ტიპოლოგიურ ერთეულებში ----- 15

დ.დ) სანადირო ცხოველების დაცვა, აღწარმოება და სამეურნეო გამოყენება ----- 16

დ.ე) შესაფერის საბინადრო სავარგულებში მობინადრე ცხოველების პოტენციალური და ოპტიმალური რიცხვნობა და დასახლების სიმჭიდროვე ----- 17

დ.ვ) ბიოტექნიკური ღონისძიებები – სანადირო ცხოველების დაცვის შეანარჩუნების, გამრავლების და განსახლების ხელის შემწყობი ღონისძიებები, სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების ხარისხის გაუმჯობესების ღონისძიებები ----- 19

დ.ზ) სანადირო სამეურნეო გამოყენება, შესაძლებელი მოპოვების კვოტები; სამონადირეო მეურნეობის ეკონომიკური პოტენციალი ----- 20

ე) სამონადირე მეურნეობის ზონირება: სამონადირეო მეურნეობის დაყოფა შიდასამეურნეო დანიშნულების მიხედვით: სანადირო უბანი, ადკვეთილი, აღწარმოების უბანი, ნადირ-ფრინველის საშენი ----- 22

ვ) ცხოველთა აღრიცხვა და მონიტორინგი ----- 22

ვ.ა) მონიტორინგის პროგრამა (მონიტორინგის საქმიანობათა გეგმა). მონიტორინგის მიზანი, მონიტორინგის ობიექტები, მეთოდები, მონიტორინგის გეგმა წლების მიხედვით ----- 22

ვ.ბ) ცხოველთა აღრიცხვის მეთოდები -----	25
ზ) ცხოველთა დაცვის და აღწარმოების ღონისძიებები -----	26
ზ.ა) ცხოველთა რეინტროდუქციის ან/და რესტოკინგის ღონისძიებები (საჭიროების მიხედვით) -----	26
ზ.ბ) ბიოტექნიკური ღონისძიებები (სანადირო სახეობების სანაშენები, დამხმარე თავშესაფრები, ტიპი მდებარეობა, დაავადებების პროფილაქტიკა, საკვებურებების მოწყობა, ცხოველთა საკვებ მცენარეთა გაშენება და სხვა) -----	26
ზ.გ) საქართველოს „წითელი ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა სახეობების დაცვის, შენარჩუნებისა და აღწარმოების ღონისძიებები -----	26
ზ.დ) საჭიროების შემთხვევაში ინვაზიური სახეობების ელიმინაციური ღონისძიებები ---	27
ზ.ე) მოქმედი ბუნებრივი და ანთროპოგენური ნეგატიური ფაქტორების და პოტენციური საფრთხეების იდენტიფიკაცია და მათი აღრმოფხვრის/შერბილების ღონისძიებები -----	27
თ) ბიომრავალფეროვნების, მათ შორის, ენდემური და რელიქტიური სახეობების, მაღალი კონსერვაციული ღირებულების ტყეების დაცვისა და მდგრადი მართვის ღონისძიებები ---	27
ი) ტერიტორიის განაწილება ხანძრის საშიშროების კლასების მიხედვით, ხანძარსაწინააღმდეგო პროფილაქტიკური ღონისძიებების ნუსხა -----	28
კ) ინფორმაცია ტყეების სანიტარული მდგომარეობის შესახებ და გაუმჯობესების ღონისძიებები, ტყის ენტომომავნებლებით და ფიტო დაავადებებით ტყეების დაავადების პროფილაქტიკისა და სალიკვიდაციოდ რეკომენდებული ღონისძიებების ნუსხა ცალკეული ტერიტორიების მიხედვით -----	28
ლ) ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის დაცვის მექანიზმები (მცველთა რაოდენობა, ტრენინგი, შესაბამისი ნაგებობები და სხვა) -----	29
მ) სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე ტურიზმის განვითარებისათვის (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) დაგეგმილი ღონისძიებები -----	29
ნ) ინფრასტრუქტურის განვითარება: შესასვლელები, ადმინისტრაციული ინფრასტრუქტურა, ვიზიტორთა მომსახურების ინფრასტრუქტურა (სასტუმრო, ბილიკები, საინფორმაციო ცენტრი და სხვა), ინფრასტრუქტურის განვითარებისათვის საჭირო ელ. მომარაგების, წყალმომარაგების და წყლის არინების სისტემების მითითება, სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული შიდა ინფრასტრუქტურა (გზები, ნაგებობები) -----	29
ო) სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის საკითხები - -----	29
პ) სამონადირეო ტერიტორიაზე არსებული ჰიდროლოგიური ქსელის დახასიათება -----	30

ა) სამონადირეო მეურნეობის მართვის მიზნები, ამოცანები და განვითარების სტრატეგია

სამონადირეო მეურნეობის მართვის მიზანს, ამოცანას და განვითარების სტრატეგიას წარმოადგენს ლიცენზიით განსაზღვრულ ტერიტორიაზე გარეულ ცხოველთა დაცვის, აღწარმოების, მდგრადი სარგებლობისა და მათი საბინადრო გარემოს გაუმჯობესების ღონისძიებების დასახვა, ყოველწლიური ბიოტექნიკური ღონისძიებების ჩატარება, პოპულაციის ხარისხის ამაღლება. საჭიროების შემთხვევაში მეურნეობის ტერიტორიაზე ნადირ-ფრინველის ხელოვნური მოშენება, შემოყვანა და მათი მიზნობრივი გამოყენება.

ბ) ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის ფიზიკო-გეოგრაფიული და ბიო-ეკოლოგიური დახასიათება

ბ.ა) სამონადირეო მეურნეობის ადგილმდებარეობა და ფართობი;

სამონადირეო მეურნეობა მდებარეობს აღმოსავლეთ საქართველოში მცხეთა-მთიანეთის მხარეში. სამონადირეო მეურნეობის საერთო ფართობია 2325 ჰა.

ბ.ბ) სამონადირეო მეურნეობის განთავსების მუნიციპალიტეტის/ მუნიციპალიტეტების დასახელება, რეგიონი, რაიონი, სახელმწიფო ტყის ფონდის კვარტლები (სამონადირეო მეურნეობის სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებობის შემთხვევაში), დაცული ტერიტორიის დასახელება (სამონადირეო მეურნეობის დაცულ ტერიტორიაზე არსებობის შემთხვევაში), გეოგრაფიული მდებარეობა – სამონადირეო მეურნეობის საზღვრების წვეროების X და Y კოორდინატები, აღებული UTM კოორდინატთა სისტემაში; აგრეთვე მყარი გეოგრაფიული ნიშნულები, რომელთა სიახლოვესაც მდებარეობს სამონადირეო მეურნეობა;

სამონადირეო მეურნეობისათვის განკუთვნილი ტერიტორია განთავსებულია აღმოსავლეთ საქართველოში მცხეთა-მთიანეთის მხარეში, თიანეთის სატყეო უბნის ზარიძის სატყეოს №2 სამცველოს №№10,13,14. კვარტალი სულ 274 ჰა, №16 სამცველოს №№1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12, კვარტლები სულ 1365 ჰა. ბარისახოს სატყეო უბნის თვალივის სატყეოს №3 სამცველოს №№7,8,9,10,11,16,20,21,26. კვარტალები სულ 686 ჰა. მას ჩრდილოეთით, სამხრეთით და დასავლეთით ესაზღვრება დუშეთის, ხოლო აღმოსავლეთით თიანეთის ადმინისტრაციული რაიონები.

მეურნეობის ტერიტორიის საზღვრის წვეროების X და Y კოორდინატები აღებული UTM კოორდინატთა სისტემაში:

ჩრდილოეთი: X - 495000; Y - 4682267;
სამხრეთი: X - 494045; Y - 4672947;
დასავლეთი: X - 490506; Y - 4677398;
აღმოსავლეთი: X - 495990; Y - 4677978;

ბ.გ) ტერიტორიის მოკლე ფიზიკურ-გეოგრაფიული დახასიათება: რელიეფი, სიმაღლე ზღვის დონიდან;

რელიეფი: ტერიტორია ძირითადად წარმოდგენილია მთა-გორიანი და გორაკ - ბორცვიანი რელიეფით, ხასიათდება წყლიანი ხეობებით. გამოირჩევა ღრმად ჩატრილი და დასერილი ღრმა ხეობებით, ზოგ ადგილას შიშველი ჩამორეცხილი კლდეებით, შევაკებული მცირე დაქანების ფერდობებითა და გორაკ-ბორცვიანი მთისწინეთით. ფერდობთა დახრილობას განაპირობებს ატმოსფერული ნალექების პირდაპირი მოქმედება, რის შედეგაც განვითარებულია სხვადასხვა რელიეფის ფორმები. აქ გვხვდება სხვადასხვა ტიპის ნიადაგები. ქედების კალთებზე ჩამოყალიბებულია ტყის გაეწრებული და ყომრადი

ნიადაგები, რომელსაც მაღალ ადგილებში ცვლის კორდიანი და კორდიან ტორფიანი მთის მდელოს ნიადაგი. გხვდება ალუვიური, ხოლო უფრო დაბალ ადგილებში ტყის ყავისფერი ნიადაგები.

კლიმატი: აღნიშნულ ტერიტორიაზე ჰავა ზომიერად ნოტიოა, იცის ზომიერად ცივი ზამთარი და ხანგრძლივი გრილი ზაფხული. ხასიათდება ზომიერად ცივი კლიმატით 790-880მმ წლიური ნალექებით. იანვრის საშუალო ტემპერატურა არის -2°C - -4°C, ხოლო ზაფხულის საშუალო ტემპერატურაა +18°C - +21°C. გაბატონებულია დასავლეთისა და ჩრდილო დასავლეთის სუსტი იშვიათად საშუალო სიმძლავრის ქარები.

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორია მდებარეობს ზ. დ. 1500-2500 მ სიმაღლეზე.

ბ.დ) მცენარეული საფარი: მცენარეული საფარი: ფლორისტული შემადგენლობა, საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობების მითითებით, მათი კომპაქტური გავრცელების ადგილები; არსებული ჰაბიტატების ტიპები, მათი ფართობების განსაზღვრა, აღწერა და დახასიათება;

○ ფლორისტული შემადგენლობა:

ცხრილი №1

ხეები და ბუჩქები		შენიშვნა
ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება	
ქართული მუხა	Quercus iberica	
აღმოსავლური წიფელი	Fagus orientalis Lipsky	
კაკლის ხე	Juglans regia L.	წითელი ნუსხა
თელა	Ulmus carpinifolia	
ნეკერჩხალი	Acer campestre	
მაღალმთის ბოყვი	Acer trautvetteri	
ივანი	Fraxinus exelsior	
კუნელი	Crataegus caucasica	
შინდი	Cornus mas	
კავკასიური რცხილა	Carpinus caucasica, Carpinus betulus	
ღვია	Juniperus pigmaea	
ჯაგრცხილა	Carpinus orientalis	
ვერხვი	Populus tremula	
ასკილი	Rosa canina	
ღეკა	Rhododendron caucasicum	
მოცხარი	Ribes alpinum	
ხურტკმელი	Grossularia reclinata	
ნაცრისფერი მურყანი (თხმელა)	Alnus incana (L.) Moench	
ჩვეულებრივი თხილი	Corylus avellana	
მაუალო	Malus orientalis Uglitz	
კავკასიური პანტა	Pyrus caucasica	
ბალამწარა	Cerasus silvestris Garsault = Prunus ferganica Lincz	

○ მცენარეული სარტყელის ზონირება

ცხრილი №2

№	მცენარეული სარტყელის დასახელება	გავრცელება ზღვის დონიდან (მ)	სარტყელში შემავალი სხვა მცენარეული საფარი
1	მუხის სარტყელი	500-1000	ქართული მუხა(Quercus iberica), კავკასიური რცხილა(Carpinus caucasica), იფანი(Fraxinus exelsior), ნეკერჩხალი (Acer campestre), კავკასიური ცაცხვი(Tilia caucasica), კავკასიური პანტა(Pyrus caucasica).
			ქვეტყე – ასკილი(Rosa canina), ჯაგრცხილა(Carpinus orientalis), ჩვეულებრივი შინდი(Cornus mas) და სხვა.
2	წიფლის სარტყელი	1000-1500	ძირითადად აღმოსავლეთის წიფელი(Fagus orientalis L), კავკასიური რცხილა(Carpinus caucasica), კავკასიური პანტა(Pyrus caucasica) და სხვა შერეული ჯიშები.
3	სუბალპური სარტყელი	2000	მაღალმთის ნეკერჩხალი(Acer trautvetteri), მაღალმთის ბოყვი (Acer trautvetteri), და სხვა შერეული ჯიშები.
4	ალპური სარტყელი	2000-2500	წარმოდგენილი ბუჩქნარი – დეკა(Rhododendron caucasicum), მოცხარი (Ribes alpinum)ალპური წითელი ნაყოფით, ხურტკმელი (Grossularia reclinata), და სხვა.

○ არსებული ჰაბიტატების ტიპები, მათი ფართობების განსაზღვრა, აღწერა და დახასიათება:

ცხრილი №3

№	სავარგულების ტიპი	ფართობი (ჰა)
1	წიფლნარი	1383.5
2	რცხილნარი	365.7
3	მუხნარი	482
4	თხილნარი	3
5	ვერხვანარი	12.5
6	ველობები	43.1
7	წყლები	16.2
8	სხვა ფოთლოვანი სახეობები	19
		2325

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე მცენარეული საფარი წარმოდგენილია კომფაქტური მასივებით და წარმოადგენს მთის ტყეებს, ბუჩქნარებს და მეორად მდელოებს. ტყის ფორმაციები ვლინდება აღმოსავლეთ საქართველოს მთების სისტემის დამახასიათებელი შუა სარტყლის ტყეებით, სადაც გვხვდება ქართული მუხა, კავკასიური რცხილა, აღმოსავლური წიფელი, კაკალის ხე, თელა, ნეკერჩხალი, მაღალმთის ბოყვი, იფანი, ნაცრისფერი მურყანი, ვერხვი, ჯაგრცხილა, შინდი, ასკილი, მოცხარი, ღვია, დეკა და სხვ. ტყეში და მდელოზე მრავლად ვხვდებით სხვადასხვა სახის ბალახეულ მცენარეებს. მთელი

ტერიტორია ზღვის დონიდან 1500-2500>მ ზღვრულ დიაპაზონშია. მასში წარმოდგენილია შემდეგი ვერტიკალური მცენარეული სარტყელი: მუხნარ-ჯაგრცხილნარი, მუხნარ-რცხილნარი და სხვ. ზოგ ადგილას მუხნარი გადადის ჯაგრცხილნარში და ჯაგეკლიან ველში. წიფლნარებში გხვდება შემდეგი სახის ჯგუფები: წმინდა წიფლნარი, მაღალბალახიანი წიფლნარი, წიფლნარი მაყვლით, წიფლნარ-რცხილნარი, წიფლნარ-მუხნარი. ანთროპოგენური გავლენის შედეგად ტყეები თავისი პირვანდელი სახით იშვიათად გხვდება. ტყეების გარდა სამონადირეო ტერიტორიაზე წარმოდგენილია მაღალმთის ნაირბალახოვანი ველები და დეკიანები (ზ.დ. 1500-2000>მ).

საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობებიდან გავრცელებულია - კაკალის ხე (*Juglans regia L.*).

ბ.ე) ტერიტორიაზე არსებული (მობინადრე) გარეულ ცხოველთა (ძუძუმწოვრები, ფრინველები, რეპტილიები, ამფიბიები, თევზები) ნუსხა (ქართული და ლათინური დასახელებებით); ტერიტორიაზე არსებული (მობინადრე) ფაუნის საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობების ნუსხა (ქართული და ლათინური დასახელებებით) და მათი არსებული მდგომარეობის შეფასება, რიცხოვნობა;

ძუძუმწოვრები (Mammalia)

ცხრილი №4

№	ქართული დასახელება	ლათინური დასახელება	შენიშვნა
1	მურა დათვი	<i>Ursus arctos</i>	წითელი ნუსხა
2	რუხი კურდღელი	<i>Lepus europaeus</i>	
3	ტყის კატა	<i>Felis silvestris</i>	
4	მგელი	<i>Canis lupus</i>	
5	მელა	<i>Vulpes vulpes</i>	
6	აღმოსავლეთ ევროპული ზღარბი	<i>Erinaceus europaeus</i>	
7	დედოფალა	<i>Mustela nivalis</i>	
8	სახლის თაგვი	<i>Mus musculus</i>	
9	ჩვეულებრივი მემინდვრია	<i>Microtus arvalis</i>	
10	მცირეაზიური თაგვი	<i>Apodemus mytacinus</i>	
11	კავკასიური ტყის თაგვი	<i>Apodemus fulvipectus</i>	
12	მცირე ტყის თაგვი	<i>Apodemus uralensis</i>	
13	ტყის ძიღგულა	<i>Dryomys nitedula</i>	
14	ღამურა	<i>Vespertilio murinus</i>	
15	შველი	<i>Capreolus capreolus</i> Linnaeus, 1758	
16	მაჩვი	<i>Meles mees</i>	
17	კავკასიური ციყვი	<i>Sciurus anomalus</i>	წითელი ნუსხა
18	თხუნელა	<i>Talpa caucasica</i>	
19	ქვის კვერნა	<i>Martes foina</i>	
20	ფოცხვერი	<i>Lynx lynx</i>	წითელი ნუსხა

ფრინველები (Aves)

ცხრილი №5

№	ქართული დასახელება	ლათინური დასახელება	ფრინველის ყოფნის ხასიათი	შენიშვნა
1	ხეკაკუნა	Dryocopus martius	მობინადრე	
2	მთის მწვერნითა	Anthus spinoletta	გადამფრენი	
3	შავი ბოლოცეცხლა	Phoenicurus ochrurus	გადამფრენი	
4	ჩვეულებრივი გვრიტი	Streptopelia turtur	გადამფრენი	
5	გვიძინი (გულიო)	Columba oenos L 1758	გადამფრენი	
6	შოშია	Sturnus vulgaris	მობინადრე	
7	მიმინო	Accipiter nisus	მობინადრე/ზამთარში მომთაბარე	
8	ალკუნი	Alcedo atthis	მობინადრე	
9	ჭინჭრაქა	Troglodytes troglodytes	მობინადრე	
10	გულწითელა	Erithacus rubecula	გადამფრენი	
11	კავკასიური როჭო	Tetrao mlokosiewiczzi	მობინადრე	წითელი ნუსხა
12	ჭვინტა	Acanthis cannabina	მობინადრე	
13	ტყის ქათამი	Scalopax rusticola	გადამფრენი	
14	ქედანი	Columba palumbus	გადამფრენი	
15	გუგული	Cuculus canorus	გადამფრენი	
16	ჩვეულებრივი ბოლოკარკაზი	Caprimulgus europaeus	გადამფრენი	
17	ტარბი	Sturnus roseus	გადამფრენი	
18	შავშუბლა ღაჟო	Lanus minors	გადამფრენი	
19	მოლალური	Oriolus oriolus	გადამფრენი	
20	მწვანე კოდალა	Picus viridis	მობინადრე	
21	ჩვეულებრივი გრატა	Emberiza citrinella	მობინადრე/ნომადური	
22	სკვინჩა	Fringilla coelebs	მობინადრე	
23	მთის გრატა	Emberiza cia	მობინადრე	
24	ყაპყაპი	Caracias garrulus	გადამფრენი	
25	კვირონი	Merops apiaster	გადამფრენი	
26	ოფოფი	Upupa epops	გადამფრენი	
27	ნამგალა	Apus apus	გადამფრენი	
28	კლდის მერცხალი	Ptypnoprogne rupestris	გადამფრენი	
29	სოფლის მერცხალი	Itirundo rustica	გადამფრენი	
30	ჩვეულებრივი ცოცია	Sitta europaea	მობინადრე	
31	ყორანი	Corvus corax	მობინადრე	
32	ჩხიკვი (ჯაფარა)	Garrulus glandarius	მობინადრე	
33	ჩხართვი	Turbus viscivorus	გადამფრენი/მომთაბარე	
34	შაშვი	Turbus merula	მობინადრე	

35	ლაჟო	Lanius collurio	გადამფრენი	
36	მინდვრის ბელურა	Passer montanus	მობინადრე	
37	ტყის ტოროლა	Lullula Arborea	გადამფრენი	
38	კაჭკაჭი	Pica pica	მობინადრე	
39	დიდი წიგწივა	Parus major	მობინადრე	
40	ჩვეულებრივი ბოლოცეცხლა	Phoenicurus ploenicurus	გადამფრენი	
41	მთის ბოლოქანქარა	Motacilla cinorea	გადამფრენი	
42	ნარჩიტა, ნიბლია	Carduelis carduelis	მობინადრე	
43	სტვენია	Pyrrhula pyrrhula	მობინადრე/ნომადური	
44	ტყის ბუ	Sttix aluco	მობინადრე	
45	წყრომი	Otus scops	მობინადრე	
46	რქიანი ტოროლა	Eremophila alpestris	მობინადრე/ნომადური	
47	ჩვეულებრივი კოჭობა	Carpodacus erythrinus	გადამფრენი	
48	ქორი	Accipiter gentilis	მობინადრე/მომთაბარე	
49	მაქცია	Jynx torquilla	გადამფრენი	
50	ოლოლი	Asio otus	მობინადრე	

რეპტილიები (Reptilia)

ცხრილი №6

№	ქართული დასახელება	ლათინური დასახელება
1	ველის გველგესლა	Virepa ursuni
2	ქართული ხვლიკი	Lacerta rudis
3	ჩვეულებრივი ანკარა	Nartix nartix

ამფიბიები (Amphibia)

ცხრილი №7

№	ქართული დასახელება	ლათინური დასახელება
1	ჩვეულებრივი გომბეშო	Bufo bufo

თევზები (Pisces)

ცხრილი №8

№	ქართული დასახელება	ლათინური დასახელება	შენიშვნა
1	მდინარის კალმახი	Salmo fario	წითელი ნუსხა

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე გავრცელებული ფაუნის სახეობებიდან გვხვდება, როგორც აბორიგენი, ასევე გადამფრენი, ადგილმონაცვლე, მოზამთრე/მოზუდარი, მობინადრე/ნომადური ცხოველები, მათი მდგომარეობა დღეის მდგომარეობით დამაკმაყოფილებელია.

- სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე ასახულია შემდეგი სახის ფაუნა:
 - ძუძუმწოვრების 20 სახეობა;
 - ფრინველების 50 სახეობა;
 - რეპტილიების 3 სახეობა;
 - ამფიბიების 1 სახეობა;
 - თევზების 1 სახეობა.
- ფრინველთაგან, რომლებიც სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე გვხვდებიან:
 - მობინადრეა 20 სახეობა;
 - გადამფრენი 24 სახეობა;
 - მობინადრე/ნომადური – 2 სახეობა;
 - მობინადრე/მომთაბარე – 3 სახეობა;
 - გადამფრენი/მომთაბარე – 1 სახეობა.
- საქართველოს “წითელი ნუსხის” სახეობებიდან გვხვდება:
 - თევზების 1;
 - ფრინველების 1;
 - ძუძუმწოვრების 3.

გ) სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების შეფასება

გ.ა) სავარგულების ფართობების იდენტიფიკაცია სანადირო ცხოველების თითოეული სახეობისათვის შესაფერის და არაშესაფერის საბინადრო ტერიტორიებად;

სავარგულის ფართობების იდენტიფიკაცია სანადირო ცხოველების თითოეული სახეობისათვის შესაფერის და არაშესაფერის საბინადრო ტერიტორიებისთვის განხორციელდა სატყეო მიწების ფონდში - ტყის ტიპების მიხედვით.

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე მცენარეული საფარი წარმოდგენილია ტყეებით, ბუჩქნარებით, მეორადი მდელოებით. სავარგულში წიფლნარების კორომებს უკავიათ 1383.5 ჰა, ანუ ტერიტორიის 55.46%, მუხნარების კორომებს უკავიათ 482 ჰა ფართობი, ანუ ტერიტორიის 24.4%, თხილნარებს 3 ჰა – 0.18%, რცხინლარებს 365.7 ჰა – 14.3%, ვერხნარებს 12.5 ჰა – 0.8%, ველობებს 43.1 ჰა – 8%, სხვა ფოთლოვანებს 19 ჰა – 1.86%, წყლებს 16.2 ჰა – 1%.

ზემოთ ნახსენები ტყეები წარმოადგენენ ძირითად შესაფერის საბინადრო სავარგულებს აქ არსებული სანადირო ცხოველების სახეობებისათვის, როგორცაა: შველი, რუხი კურდღელი, ქვის კვერნა, მაჩვი, მელა, მგელი.

შველი – საბინადრო შესაფერისი სავარგულია ფართობის მთელი ტერიტორია.

რუხი კურდღელი - საბინადროდ ვარგისია: წიფლნარი, მუხნარები, ვერხნარები, ბუჩქნარები, ველობები, სახნავები, ბაღები, ხეები და ხრამები, კლდიანი ნაშაღები.

მგელი - საბინადრო შესაფერისი სავარგულია ფართობის მთელი ტერიტორია.

მელა - საბინადრო შესაფერისი სავარგულია ფართობის მთელი ტერიტორია.

მაჩვი – საბინადრო შესაფერისი სავარგულია წიფლნარები, აგრეთვე ჭალისპირა

თხმელნარები, პანტიანები, ველობები და კულტურები.

ქვის კვერნა – საბინადრო შესაფერისი სავარგულია ფართობის მთელი ტერიტორია.

ტყის ქათამი – საბინადროდ შესაფერისია ტყის ქვედა ზოლი.

ქედანი, გვიძინი(გულიო), გვრიტი – საბინადრო შესაფერისი სავარგულია ტყის ქვედა სარტყელი.

გ.ბ) სავარგულების იდენტიფიკაცია ჰაბიტატების მიხედვით, სავარგულების ეკოლოგიური და ბიოეკოლოგიურ-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასება;

სავარგულების იდენტიფიკაცია განსაზღვრულია გეოგრაფიული მდებარეობის, სატყეო-ტიპოლოგიური, ბოტანიკური და სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე წარმოდგენილი ლანდშაფტების ერთობლიობის გათვალისწინებით. ტყითა და ბუჩქნარით დაფარული მცენარეული საფარი გამოყოფილ იქნა ისეთი გაბატონებული სახეობების მიერ წარმოდგენილი ფართობები, რომლებსაც ძირეული მნიშვნელობა აქვთ ცხოველთა ყოფისა და მათი საბინადრო პირობების შექმნაში:

მუხნარი: უხვნაყოფიანი სავარგულია (უხმოსავლიანობა დაახლოებით 3 წელი), ცხოველთა საბინადრო სტაციებია წლის ცივ პერიოდში. ხასიათდება ზაფხული-შემოდგომის პერიოდში მაღალი, ხოლო ზამთრის პერიოდში კარგი თავშესაფრის ხარისხით.

წიფლნარი: ძირითადად გარეული ცხოველების წლის თბილი პერიოდის საბინადრო სტაციებია, განსაკუთრებით ცხოველთა მდგრადობა შეინიშნება უხმოსავლიანობის პერიოდში (უხმოსავლიანობა დაახლოებით 3-4 წელი). ცხოველთა თავშესაფრის პირობები ზაფხულის პერიოდში საგრძნობლად მაღალი, ზამთარში კი საშუალო ხარისხისაა.

შერეული ფოთლოვანი ტყეები: ხასიათდება სანადირო ცხოველთა თავშესაფრის კარგი ხარისხით, რომელიც წარმოადგენს ცხოველთა დროებით საბინადრო სტაციებს.

სამონადირეო სავარგულების ფართობებში გარეული ცხოველების საბინადრო პირობების ხარისხის შეფასება გაკეთებულია ყოველი ცალკეული ერთეულისათვის და განისაზღვრება შემდეგი ძირითადი პარამეტრების მიხედვით:

✓ **კვების პირობები** - ტყის სიხშირე, გაბატონებული სახეობების ხნოვანება, ნაყოფისუნარიანობა, საკვების არსებობის ხანგრძლივობა-ხელმისაწვდომობა. იგივე დახასიათებით შეიძლება განისაზღვროს ქვეტყის და ბალახის საფარის მდგომარეობა და ხარისხი;

✓ **თავშესაფრის პირობები** - ცხოველების მიერ არჩეული დღე-ღამური და სეზონური საბინადრო ადგილსამყოფელის დადგენა, მათი დროებითი, შემთხვევითი, მოკლევადიანი ან გრძელვადიანი საბინადრო ადგილმდებარეობის გამოვლენა;

✓ **ნამატის გამოზრდის პირობების შეფასება** – სავარგულების საბუნავე და საბუდარი ტევადობის განსაზღვრა;

✓ **საკვების მოპოვების, დარწყულების, დასვენების და გამოზამთრების პირობები;**

✓ **ანტროპოგენური ხასიათის** (კლიმატის ცვლილება, გარემოს გლობალური დაბინძურება ა.შ.) უარყოფითი ზემოქმედების მქონე ფაქტორების ხასიათი და მათი გამოვლენა.

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე წარმოდგენილი მცენარეული საფარი - მუხნარი, წიფლნარი, კარგი ხარისხის სავარგულებია შველისთვის, საშუალო ხარისხის სავარგულებია რუხი კურდღლისათვის.

ველობები - არის ტყიანი სავარგულების მნიშვნელოვანი კომპონენტი. ველობებს იყენებენ ყველა სახეობის გარეული ცხოველები, რომლებიც ბინადრობენ ტყიან სავარგულებში, განსაკუთრებით კი რუხი კურდღლები.

წყლები – არის ტიპური მთის მდინარე (მდ. შარახევი), აქვს მთის მდინარეების ყველა თვისება. კარგი ხარისხის საბინადრო სავარგულია მდინარის კალმახისთვის.

საერთო ჯამში სანადირო მეურნეობის ტერიტორია ხასიათდება ცხოველებისთვის კარგი საბინადრო პირობებით.

დ) სანადირო ცხოველების რესურსების შეფასება

დ.ა) სანადირო ცხოველების სახეობრივი სიმდიდრე

სამონადირო მეურნეობის ტერიტორიაზე სანადირო ცხოველები ძირითადად წარმოდგენილია მკვიდრი მობინადრე სახეობებით, ფრინველებიდან კი გხვდება საქართველოში დამახასიათებელი გადამფრენი სახეობები.

ცხრილი №9

№	სანადირო სახეობების დასახელება		სახეობის სტატუსი
	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება	
	ცხოველები		
1	შველი	Capreolus capreolus Linnaeus, 1758	ნადირობის ობიექტი
2	რუხი კურდღელი	Lepus europeus	ნადირობის ობიექტი
3	მგელი	Canis lupus	ნადირობის ობიექტი
4	მელა	Vulpes vulpes	ნადირობის ობიექტი
5	მაჩვი	Meles meles	ნადირობის ობიექტი
6	ქვის კვერნა	Martes foina	ნადირობის ობიექტი
ფრინველები			
1	გვრიტი	Streptopelia turtur	ნადირობის ობიექტი
2	ქელანი	Columba palumbus	ნადირობის ობიექტი
3	გვიძინი (გულიო)	Columba oenos	ნადირობის ობიექტი
4	ტყის ქათამი	Scalopax rusticola	ნადირობის ობიექტი

დ.ბ) სანადირო ცხოველების გავრცელება, განსახლება და განთავსება საბინადროდ შესაფერის საგარეულებში:

გარეული ცხოველების გავრცელება, განსახლება და განთავსება საბინადროდ შესაფერის საგარეულებში განისაზღვრება მისი ადგილმდებარეობით, რაც ვლინდება პოპულაციის ზრდის მაღლიმიტირებელი (საკვები, რომელიც დამოკიდებულია პოპულაციის სიმჭიდროვეზე) ეკოლოგიური ფაქტორით, აგრეთვე ტყის პროდუქტიულობის მაჩვენებელზე - ბონიტეტზე.

სამონადირო საგარეულების ბონიტეტის მაჩვენებლები:

ცხრილი №10

№	საგარეულის ტიპი	საგარეულების ხარისხობრივი კატეგორია					
		შველი	რუხი კურდღელი	მგელი	მელა	მაჩვი	ქვის კვერნა
1	წიფლნარები	III	IV	II	IV	II	II
2	მუხნარები	I	III	I	III	I	I
3	რცხილნარები	IV	IV	II	II	IV	IV
4	ჯაგრცხილნარები	II	I	III	II	IV	V
5	შერეული ფოთლოვანი ტყეები	V	I	II	I	II	II
6	ბუჩქნარები	-	I	IV	I	IV	V
7	სათიბები	V	II	V	I	V	V
8	საძოვრები	V	II	V	I	V	V
9	სხვა არა სამო. ფართობები	-	-	-	V	V	V
10	საშუალო ბონიტეტი	II 5	III 0	II 8	III 0	I 9	I 9

○ გავრცელების არე (ზოგადი დახასიათება):

ცხრილი №11

№	სახეობის დასახელება		კონკრეტული სახეობისათვის საბინადრო სავარგულის ფართობი (ჰა)	შესაფერისი საბინადრო სავარგული
	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება		
1	შველი	Capreolus capreolus Linnaeus, 1758	2325	მთელი ტერიტორია
2	რუხი კურდღელი	Lepus europeus	775	ტყის განაპირა ზოლი
3	მგელი	Canis lupus	2325	მთელი ტერიტორია
4	მელა	Vulpes vulpes	2325	მთელი ტერიტორია
5	მაჩვი	Meles meles	775	ტყის ქვედა ზოლი
6	ქვის კვერნა	Martes foina	2325	მთელი ტერიტორია
7	გვრიტი	Streptopelia turtur	1500-2000	ტყის ქვედა ზოლი
8	ქედანი	Columba palumbus	1500-2000	ტყის ქვედა ზოლი
9	გვიძინი (გულიო)	Columba oenos	1500-2000	ტყის ქვედა ზოლი
10	ტყის ქათამი	Scalopax rusticola	1000-1500	ტყის ქვედა ზოლი

1. მკვიდრი მობინადრე სანადირო ცხოველები.

შველი – ბინადრობს სავარგულის თითქმის მთელ ფართობში. მისი ძირითადი საბინადრო სტაციები მდებარეობს წიფლნარ ტყეებში, ზაფხულობით ჩერდება ტყის შუა და ზედა ზოლში, ჩერდება მენხერებშიც, ზამთრის უთოვლო პერიოდში ტყის შუა ზოლიდან შედარებით ზედა ზოლში, დიდთოვლობის დროს მიგრირებს ტყის შუა და ქვედა ზოლში (თხმელა-ვერხენარებამდე), საბინადრო სტაციებია წიფლნარების ქვედა ზოლი, მუხნარები, რსცილნარი და ჯავრცხლინრი ((მოდრაობს და ბრუნდება)).

რუხი კურდღელი – ბინადრობს როგორც ტყის ქვედა, ასევე ზედა ზოლში. მისი ძირითადი საბინადრო სტაციებია ტყე-ველიანი სავარგულები. გავრცელებულია ვერტიკალურად ტყის ქვედა ზოლიდან სუბალპურ ზონამდე (მოდრაობს და ბრუნდება).

მგელი - ბინადრობს სავარგულის ფართობის მთელ ტერიტორიაზე, მისთვის დამახასიათებელ საბუნაგე ადგილებში. სავარგულებში საბინადრო სივრცე სრულიად საკმარისია ორი ოჯახისთვის (ტერიტორიის სხვადასხვა ფართობებში), საარსებო სივრცე შეიძლება ქონდეს ტერიტორიის შიგნით, მაგრამ ძირითადად ეს სივრცე წარმოადგენს ტერიტორიის გარეთ, ტყის ქვედა ზოლში სოფლებთან სიახლოვეს (მოდრაობს და ბრუნდება).

მელა - ძირითადად ტყე-ველიანი, ველის მობინადრეა. ითვისებს სავარგულის ტერიტორიის მთელ ფართობს (მოდრაობს, ჩერდება უფრო შერჩეულ ადგილებში, იქ სადაც საკვები მეტია).

მაჩვი – ბინადრობს ტყის ქვედა ზოლში, მისი საბინადრო სტაციებია წიფლნარები, აგრეთვე ჭალისპირა თხმელნარები, ირჩევს ისეთ ადგილებს სადაც ნიადაგის ფენის სისქე არის საკმარისი მისთვის მოსახერხებელი სოროების მოსაწყობად (ადგილზეა).

ქვის კვერნა – ბინადრობს სავარგულის ტერიტორიის მთელ ფართობზე. გავრცელებულია ვერტიკალურად ტყის ქვედა ზოლიდან სუბალპურ ზონამდე (ადგილზეა, მოძრაობს და ბრუნდება).

სამონადირეო ტერიტორიის სავარგულებში არსებობს გარეული ფრინველების რამდენიმე სახეობა მობუდარი და არამობუდარი ტრანსმიგრანტები, ესენია:

2. გადამფრენი მობუდარი გარეული ფრინველები.

გვიძინი (გულიო) - ბინადრობს მხოლოდ ბუდობის პერიოდში. გხვდება მცირე რაოდენობით ტყის ქვედა სარტყელში.

გვრიტი – გხვდება მცირე რაოდენობით, ბუდობს ტყიანი ზოლის ქვედა სარტყელში.

3. გადამფრენი მოზამთრე გარეული ფრინველები.

ქედანი – მცირე რაოდენობით ტყის ქვედა სარტყელში. ბინადრობს მხოლოდ ბუდობის პერიოდში, ტყის მოსავლიანობის პერიოდში რჩება გვიან შემოდგომამდე, ზამთარში კი ინაცვლებს ბარის ზონის ტყეებში.

ტყის ქათამი – საშემდგომო გადამფრენის (შემოდგომა-ზამთრის პერიოდი) დროებით ჩერდება ტყის ქვედა ზოლში (ჭალები, იფლნარები, ჭალისპირა თხმელნარ-ვერხვნარები).

დ.გ) სანადირო ცხოველების დასახლების სიმჭიდროვე შესაფერის საბინადრო სავარგულების ტერიტორიაზე და ტიპოლოგიურ ერთეულებში;

გარეული ცხოველების შესაფერისი სავარგულების ტიპების მიხედვით განისაზღვრება ხარისხობრივი კატეგორიები თითოეული სახეობის მთელი შესაფერისი საბინადრო ტერიტორიისათვის, რომელთა საფუძველზეც წარმოებს ყველა დანარჩენი საპროგნოზო ბიოლოგიურ-ეკონომიური მაჩვენებლების გაანგარიშება. სამონადირეო მეურნეობაში წარმოდგენილია სხვადასხვა კატეგორიის სავარგულების ოპტიმალური ტევადობა, რაც გულისხმობს - გარეული ცხოველების თითოეული სახეობის ოპტიმალურ რიცხოვნობას ფართობის გარკვეულ ერთეულზე, რომელიც არ არღვევს ეკოსისტემის ბალანსს და შენარჩუნებულია მისი მდგომარეობა. გარეული ცხოველების საბინადრო სავარგულების არსებობის პირობების ხარისხის შეფასება სავარგულების ტევადობის მაჩვენებლებში აისახება შემდეგნაირად:

ცხრილი №12

№	სახეობის დასახლება		კონკრეტული სახეობისათვის საბინადრო სავარგულის ფართობი (ჰა)	არსებული რიცხოვნობა	დასახლების სიმჭიდროვე 1000 ჰა-ზე
	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება			
1	შველი	Capreolus capreolus Linnaeus,1758	2325	33	14
2	რუხი კურდღელი	Lepus europeus	775	45	58
3	მგელი	Canis lupus	2325	5	2
4	მელა	Vulpes vulpes	2325	12	5
5	მაჩვი	Meles meles	775	9	12
6	ქვის კვერნა	Martes foina	2325	37	16

დ.დ) სანადირო ცხოველების დაცვა, აღწარმოება და სამეურნეო გამოყენება;

სამონადირო მეურნეობის ტერიტორიაზე ტარდება მიზანმიმართული ღონისძიებები გარეული ცხოველების დაცვაზე და გამრავლების ხელშეწყობაზე. კონტროლზეა დაავადებების პრევენციის საკითხები. ხორციელდება ღონისძიებები მიმართული ცხოველების საბინადრო სავარგულებში არსებობის პირობების ხარისხის გაუმჯობესებაზე. ამ მიმართულებით უმჯობესდება კვების, თავშესაფრის, ბუდობის და ბუნაგობის, ნამატის გამოზრდის ხელისშემწეობი პირობები. ყოველწლიური მონიტორინგის შედეგებზე დაყრდნობით მოხდება მტაცებელ ცხოველთა რიცხოვნობის რეგულირება, რაც ხელს შეუწყობს სამონადირო ტერიტორიაზე სასარგებლო სანადირო ნადირ-ფრინველის რიცხოვნობის ზრდას.

სამონადირო სავარგულების სამეურნეო პროდუქტიულობა განისაზღვრება ყოველწლიურად მოპოვებისათვის დაშვებული რიცხოვნობით. ეს დანაკარგი არ უნდა იყოს იმაზე მეტი, რისი შევსებაც ბუნებრივი აღწარმოების ხარჯზე შეუძლია ამა თუ იმ სახეობის სანადირო ცხოველს. მაგ.:

ცხრილი №14

№	მაჩვენებლის დასახლება	სანადირო ცხოველები					
		შველი	კურდღელი	კვერნა	მაჩვი	მელა	მგელი
1	შესაფერისი საბინადრო სავარგულები	2325	775	2325	775	2325	2325
2	დასახელების ოპტიმალური სიმჭიდროვე 1000 ჰა-ზე	14	58	16	12	5	2
3	საერთო რიცხოვნობა	33	45	37	9	12	5
4	მოპოვების ნორმა %	10	60	20	40	50	60
5	მოპოვების ოდენობა	3	27	7	4	6	3

- სანადირო ცხოველების ბიოლოგიური და სამეურნეო პროდუქტიულობის ნორმები:

ცხრილი №15

№	სახეობის დასახელება		შეფარდება მამრი + მდედრი	სიმწიფის ასაკი მამრი + მდედრი	ნამატი ერთ ბუდობაზე	წლიური ნამატის რაოდენობა	აღწარმოების დონე %	წლიური ბუნებრივი ნამატი %	წლიური სამ. მატება %	მოპოვების ნორმა %
	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება								
1	შველი	Capreolus capreolus Linnaeus, 1758	$\frac{1:1}{1:2}$	$\frac{2}{1}$	1-2	1	45-60	20-35	10-20	5-10
2	რუხი კურდღელი	Lepus europeus	1 : 1	$\frac{1}{0.5}$	2-6	1-5	100-500	80-150	60-100	40-80
3	მგელი	Canis lupus	1 : 1	$\frac{2.5 - 3}{1.5}$	4-12	2-6	400-500	100-150	50-70	50-100
4	მელა	Vulpes vulpes	1 : 1	$\frac{1 - 1.5}{1}$	2-6	1-4	200-400	100-300	70-150	20-70
5	მაჩვი	Meles meles	1 : 1	$\frac{2}{1}$	3-5	1-2	100-300	50-150	30-80	15-30
6	ქვის კვერნა	Martes foina	1 : 1	$\frac{2}{1}$	2-6	1-3	100-200	50-100	20-50	10-20

- სანადირო ცხოველების მატების სავარაუდო დინამიკა (პერიოდი 10 წელი):

ცხრილი №16

სახეობის დასახელება	საწიხი	პერიოდი 10 წელი									
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
შველი - 15%	33	38	44	50	58	66	76	88	101	116	232
რუხი კურდღელი - 80%	45	81	146	262	472	850	1531	2755	4959	8926	17853
მგელი - 60%	5	8	13	20	33	52	84	134	215	344	688
მელა - 60%	12	24	48	96	192	384	768	1536	3072	6144	12289
მაჩვი - 40%	9	13	18	25	35	48	68	95	133	186	372
ქვის კვერნა - 30%	37	59	95	152	242	388	621	993	1589	2543	5086

დ.ე) შესაფერის საბინადრო სავარგულებში მობინადრე ცხოველების პოტენციური და ოპტიმალური რიცხოვნობა და დასახლების სიმჭიდროვე;

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიის სავარგულებში ცხოველთა საბინადრო გარემოება განხილულია მიმდინარე პროექტში. ასეთი სახის სავარგულების არსებობა ხელს უწყობს სამონადირეო ტერიტორიაზე ნადირ-ფრინველის პოტენციური რაოდენობის შენარჩუნებას, რასაც დღემდე რეალურად ვახორციელებთ.

განვიხილოთ სამონადირეო მეურნეობის შესაფერის საბინადრო სავარგულებში მობინადრე სანადირო ცხოველების პოტენციალური, ოპტიმალური რიცხოვნობის ზოგადი მაჩვენებელი:

ცხრილი №17

№	სახეობის დასახელება		ცხოველთა პოტენციალური, ოპტიმალური რიცხოვნობა ყოველ 1000 ჰა-ზე ბონიტეტების და პროცენტული მაჩვენებლების შესატყვისად					ოპტიმალური რიცხოვნობა შესაფერისი სავარგულების 1000 ჰა-ზე	შესაფერისი სავარგულების ფართობი ჰა	არსებულ ორიცხოვნობა შესაფერისი სავარგულების ფართობზე
	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება	I 250%	II 150%	III 100%	IV 50%	V 25%			
1	შველი	Capreolus capreolus Linnaeus,1758	50	30	20	10	5	23	2325	33
2	რუხი კურდღელი	Lepus europeus	150	100	70	35	15	74	775	45
3	მგელი	Canis lupus	1.5	1	0.6	0.3	0.1	0.7	2325	5
4	მელა	Vulpes vulpes	25	15	10	5	2	11	2325	12
5	მაჩვი	Meles meles	12	8	5	5	1	6	775	9
6	ქვის კვერნა	Martes foina	16	12	8	2.5	2	8	2325	37

- სანადირო ცხოველების ზრდადობა/კლებადობის დინამიკა წლების (პერიოდი: სამი წელი) მიხედვით:

ცხრილი №18

სახეობის დასახელება	წელი		
	2017	2018	2019
შველი	16	20	33
რუხი კურდღელი	18	15	45
მგელი	6	13	5
მელა	17	17	12
მაჩვი	24	27	9
ქვის კვერნა	20	27	37

დ.ვ) ბიოტექნიკური ღონისძიებები – სანადირო ცხოველების დაცვის შეანარჩუნების, გამრავლების და განსახლების ხელის შემწყობი ღონისძიებები, სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების ხარისხის გაუმჯობესების ღონისძიებები;

სანადირო ცხოველების ოპტიმალური რიცხოვნობის სტაბილურ დონეზე შესანარჩუნებლად და მათ დასამაგრებლად სამონადირო მეურნეობის სავარგულებში წინასწარ ტარდება სავარგულების მომზადება, ბიოტექნიკური ღონისძიებების მოწყობის მიზნით. ბიოტექნიკური ღონისძიებების ეფექტურობა, როგორც ეკოლოგიური, ისე ეკონომიკური თვალსაზრისით ქმნის სამონადირო მეურნეობისთვის სტაბილურ, ყოველწლიურ ბიოლოგიურ და სამეურნეო პროდუქტიულობას. ამისათვის საჭიროა სანადირო ნადირ-ფრინველის თითოეული სახეობისთვის მაღალი ხარისხის საბინადრო ბიოლოგიური პირობების უზრუნველყოფა.

- გარეული ცხოველების საბინადრო სავარგულების ბიოტექნიკური კეთილმოწყობის ნორმები

ცხრილი №19

№	გარეული ცხოველების სახეობები	ნათესი კულტურები საკვები მინდორი	საკვებური მოედანი	საკვებური წერტილი (ცხოველის მიერ ამორჩეული ბილიკი)	სამარილე	რემიზი
GPS კოორდინატები		X - 4924425	X - 492596	X - 492813	X - 492273	X/Y- 491986/4 675122
		Y - 4674787	Y - 4675572	Y - 4675420	Y - 4675198	
		X - 492122	X - 491623	X - 491750	X - 491874	
		Y - 467500	Y - 4675626	Y - 4675503	Y - 4675306	
1	შველი	0. 1 - 0. 2 ჰა 20 სულზე	1 ცალი 20-25 სულზე	1 ცალი 20 სულზე	1 ცალი 9-10 სულზე	
2	რუხი კურდღელი	0,1-0,2 ჰა 80-100 სულზე	1 ცალი 80-100 სულზე	1 ცალი 50 სულზე	1 ცალი 50 სულზე	1 ცალი
3	კავკასიური როჭო		1 ცალი 100 ფრთაზე	1 ცალი 20 ფრთაზე		

- გარეული ცხოველების დამატებითი კვების ნორმები (ერთ სულზე 100 დღე)

ცხრილი №20

№	გარეული ცხოველების სახეობები	ქვამარილი (კგ)	ნეკერი ფოთლიანი (კონა)	თივა (კგ)	ძნა, კონა 2-3 (კგ)	მარცვლოვანი საკვები (კგ)	წვნიანი ძირნაყოფი (კგ)
1	შველი ერთ სულზე	1 – 1.5	15-20	40-50		20-25	30
2	რუხი კურდღელი 80 სულზე	1-1,5	30-40	400-500		20-25	40
3	კავკასიური როჭო 100 ფრთაზე				30	6	

დ.ზ) სანადირო სამეურნეო გამოყენება, შესაძლებელი მოპოვების კვოტები; სამონადირო მეურნეობის ეკონომიკური პოტენციალი;

- სანადირო ცხოველების სავარაუდო სამეურნეო გამოყენება ტყის ფონდის სავარგულში:

ცხრილი №21

№	სახეობის დასახელება		ოპტიმალური რიცხოვნობა 1000 პა-ზე	სავარგულის ფართობი (ჰა)	არსებული რიცხოვნობა	მოპოვების ნორმა %	წლიური მოპოვების ოდენობა
	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება					
1	შველი	Capreolus capreolus Linnaeus,1758	23	2325	33	10	3
2	რუხი კურდღელი	Lepus europeus	74	775	45	60	27
3	მგელი	Canis lupus	0.7	2325	5	60	3
4	მელა	Vulpes vulpes	11	2325	12	50	6
5	მაჩვი	Meles meles	6	775	9	40	4
6	ქვის კვერნა	Martes foina	8	2325	16	20	7

სამონადირო მეურნეობის სავარგულში ჩატარებული საველე სამუშაოების შედეგად მიღებული მონაცემების საფუძველზე, სანადირო ცხოველებზე, კანონით გათვალისწინებული ნადირობის სეზონის დროს (პერიოდი: შემოდგომა-ზამთარი) შესაძლებელია დაიშვას ნადირობა და მოპოვებისათვის განისაზღვროს მათი სულადობის რაოდენობის და პროცენტული მაჩვენებლების გათვალისწინებით.

- გარეული ცხოველების მოპოვების შესაძლებელი კვოტები:

ცხრილი №22

№	სახეობის დასახელება		არსებული რიცხოვნობა	დასახლების სიმჭიდროვე 1000 პა-ზე	წლიური მოპოვების ნორმა %	მოპოვების შესაძლებელი რაოდენობა	პროცენტული მაჩვენებელი %
	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება					
1	შველი	Capreolus capreolus Linnaeus,1758	33	14	10	2	7
3	კურდღელი	Lepus europeus	45	58	60	15	47
4	ქვის კვერნა	Martes foina	37	16	20	10	31
5	მაჩვი	Meles meles	9	12	40	2	6
6	მელა	Vulpes vulpes	12	5	50	2	6
8	მგელი	Canis lupus	5	2	60	1	3

სამონადირე მეურნეობის მიერ სარგებლობისათვის დაშვებული ცხოველთა სამყაროს მოპოვების კოტეჯის მოთხოვნა მომდევნო წლებისთვის იქნება იგივე ან სხვა რიცხობრივი მაჩვენებლით, იმ პერიოდისთვის დამახასიათებელი გარემოებებიდან გამომდინარე.

სამონადირე მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული გადამფრენი ფრინველების მოპოვება მოხდება კანონით დადგენილი წესით, ნადირობის სეზონის ვადებში.

- სამონადირე მეურნეობის ეკონომიკური პოტენციალი:

ერთ მონადირე ტურისტზე მომსახურების სავარაუდო ხარჯები:

ცხრილი №23

№	დანახარჯების დასახელება	დღიური მომსახურების ფასი (ლარი)
1	ტრანსპორტირება	200
2	გამყოლი, მეგზური	80
3	კვება	40
4	ღამის თევა	50
სულ		370

ნადირობის ერთ სეზონზე სავარაუდო ხარჯები და შემოსავლები სანადირო ცხოველების რეალიზაციიდან:

ცხრილი №24

№	სახეობის დასახელება	რაოდ. თანხა	ყოველწლიური კოტა	ხარჯი	შემოსავალი
			სულ თანხა (ლარი)	მოსაკრებელი	მოგება
1	შველი	სული	2	2	2
		თანხა	1600	1000	600
2	რუხი კურდღელი	სული	15	15	15
		თანხა	600	30	570
3	მგელი	სული	1	1	1
		თანხა	300	100	200
4	მელა	სული	2	2	2
		თანხა	300	100	200
5	მაჩვი	სული	2	2	2
		თანხა	100	40	60
6	ქვის კვერნა	სული	10	10	10
		თანხა	500	200	300
სულ		თანხა	3400	1470	1930

ე) სამონადირე მეურნეობის ზონირება: სამონადირეო მეურნეობის დაყოფა შიდასამეურნეო დანიშნულების მიხედვით: სანადირო უბანი, აღკვეთილი, აღწარმოების უბანი, ნადირ-ფრინველის საშენი;

სამონადირეო მეურნეობის შიდასამეურნეო სტრუქტურული განაწილება მიესადაგება ადგილობრივ პირობებს და ფუნქციონირებს მისთვის კონკრეტულად განკუთვნილ ტერიტორიაზე, რომელიც შემოიფარგლება მხოლოდ მყარი ბუნებრივი ფარგლებით. ტერიტორია, შიდასამეურნეო დანიშნულების მიხედვით, იყოფა შემდეგ ერთეულებად (სქემა მოცემულია თანდართულ რუკაზე):

- სანადირო უბანი - ზარიძის სატყეოს კვარტლები: №№9, 10, 11, 12, 13, 14.
- აღკვეთილის უბანი - ზარიძის სატყეოს კვარტლები: №№ 4, 5, 6, 7, 8.
თვალივის სატყეოს კვარტლები: №№ 11, 16, 20, 21, 26.
- აღწარმოების უბანი - ზარიძის სატყეოს კვარტლები: №№. 1, 2, 3.
თვალივის სატყეოს კვარტლები: №№ 7, 8, 9, 10.
- ნადირ-ფრინველის საშენი - ამ ეტაპზე ნადირ-ფრინველის საშენის მოწყობა არ იგეგმება.

გ) ცხოველთა აღრიცხვა და მონიტორინგი

გ.ა) მონიტორინგის პროგრამა (მონიტორინგის საქმიანობათა გეგმა). მონიტორინგის მიზანი, მონიტორინგის ობიექტები, მეთოდები, მონიტორინგის გეგმა წლების მიხედვით;

სამონიტორინგო დაკვირვების ჩატარება და ზოგადად მონიტორინგის წარმოება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ღონისძიებაა სამონადირეო მეურნეობის გაძღოლის საქმეში. მონიტორინგის ძირითადი მიზანი სანადირო და საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველებზე დაკვირვების წარმოებაა, მათი მდგომარეობის დაფიქსირების, საფრთხეების და გამრავლების ხელისშემშლელი ფაქტორების გამოვლენა. მნიშვნელოვანია ფოტოპათოლოგიური გამოკვლევების ჩატარების ეფექტურობა და ხანძარსაშიში კერების დროული გამოვლენა, რომელიც ტარდება მეურნეობის თანამშრომლების თანხლების ან კვალიფიციური სპეციალისტის დაქირავების და დახმარების გზით. მონიტორინგის წარმატებით განხორციელების ერთ-ერთი პირობაა დღიურების და მონიტორინგის ჟურნალის წარმოება, სადაც ისახება ყოველი სამონიტორინგო დაკვირვების დრო, ადგილი, სამონიტორინგო პარამეტრები, მდგომარეობა, შედეგები, საჭიროების შემთხვევაში რეკომენდაციები და სხვა მონაცემები.

ქვემოთ მოცემულია მონიტორინგის ერთწლიანი გეგმა. ამავე სქემით განხორციელდება მონიტორინგი მომდევნო ათი წლის განმავლობაში. თუმცა მას დაემატება ის სამონიტორინგო საკითხები, რომლებიც სამონადირეო მეურნეობის წარმოების შემდგომ ეტაპზე იქნება განსახორციელებელი. ასეთ შემთხვევაში მონიტორინგის გეგმაში შეტანილი იქნება სათანადო დამატებები საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად.

▪ განვიხილოთ შედგენილი მონიტორინგის პროგრამა:

ცხრილი №25

№	მონიტორინგი	მონიტორინგის პერიოდი	შემსრულებელი პირები	რეკომენდაცია
1	სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე გავრცელებულ სანადირო და საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა რიცხოვნობაზე დაკვირვება	წელიწადში 2-ჯერ (გაზაფხული-შემოდგომა)	ნადირობისმცოდნე, მცველი	აღრიცხვის ჩატარება და შედეგების ანალიზი
2	სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე გავრცელებულ სანადირო და საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა მდგომარეობაზე დაკვირვება, მათი გამრავლება-განვითარების ხელშემშლელი ფაქტორების არსებობის დადგენის მიზნით	წელიწადში 2-ჯერ (გაზაფხული-შემოდგომა)	ნადირობისმცოდნე, მცველი	საფრთხეების იდენტიფიკაცია და ასეთის არსებობის შემთხვევაში რეკომენდაციის მომზადება ქმედებების განხორციელებისათვის
3	სამონადირეო ტერიტორიაზე გავრცელებულ სანადირო ცხოველთა აღწარმოების მიმდინარეობაზე დაკვირვება	წელიწადში 2-ჯერ (გაზაფხული-შემოდგომა)	ნადირობისმცოდნე, მცველი	ეფექტურობის დადგენა და ხელშემშლელი ფაქტორების გამოვლენა
4	სანადირო და საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა მდგომარეობაზე დაკვირვება ჰაბიტატების მიხედვით	წელიწადში 2-ჯერ (გაზაფხული-შემოდგომა)	ნადირობისმცოდნე, მცველი	აღდგენითი ქმედებები
5	მცენარეთა მავნე დაავადებათა გამომწვევი მიზეზების დადგენა	წელიწადში 2-ჯერ (გაზაფხული-შემოდგომა)	მეტყვე სპეც. მცველი	საფრთხეების იდენტიფიკაცია და ასეთის არსებობის შემთხვევაში რეკომენდაციის მომზადება ქმედებების განხორციელებისათვის
6	სავარგულის ბიოტექნიკური კეთილმოწყობა, სავარგულების დაცვა	ყოველწლიურად	აგროსპეციალისტი, მცველი	
7	ხანძარსაწინააღმდეგო სამუშაოები	სეზონურად, ძირითადად შემოდგომით	მცველი, მეტყვე სპეც.	ხანძარსაშიში კერების დროულად გამოვლენა და გაწმენდა
8	სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობებში დაავადებათა არსებობის გამოვლენა და მისი აღმოფხვრისათვის განხორციელებული ქმედებები	წელიწადში 2-ჯერ (გაზაფხული-შემოდგომა)	ნადირობისმცოდნე, ვეტერინარი, მცველი	საფრთხეების იდენტიფიკაცია და ასეთის არსებობის შემთხვევაში რეკომენდაციის მომზადება ქმედებების განხორციელებისათვის
9	ცხოველთა ინვაზიური სახეობების რიცხოვნობაზე და ახალი სახეობების გამოჩენაზე დაკვირვება	წელიწადში 2-ჯერ (გაზაფხული-შემოდგომა)	ნადირობისმცოდნე, მცველი	ინვაზიური სახეობების ელიმინაციის ქმედებების განხორციელებისათვის რეკომენდაციები და ქმედებები
10	ნარჩენების მართვის ეფექტურობაზე დაკვირვება	პერიოდულად	ნადირობისმცოდნე, მცველი	

▪ საქმიანობის დროში განაწილება (პერიოდი 10 წელი):

ცხრილი №26

ქმედება	პერიოდი (10 წელი)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარება											
1. ტურისტ-მონადირეების, ტურისტების მოსახიდად სარეკლამო კამპანიის დანერგვა და განხორციელება											
დაცვითი ღონისძიებები											
1. გამაფრთხილებელ-საცნობარი ფირნიშების მოწყობა (დაზიანების შემთხვევაში მათი განახლება)											
2. მცველების მიერ ლიცენზირებული ტერიტორიის დაცვის უზრუნველყოფა											
ბიოტექნიკური ღონისძიებები											
1. ხელოვნური სამარილებების მოწყობა											
2. კარტოფილის, მარცვლეურობის და სხვა მცენარეული კულტურის დათესვა											
3. საკვებურების მოწყობა											
ცხოველთა აღწარმოების ღონისძიებები											
1. სამონადირეო ტერიტორიაზე სანადირო ნადირ-ფრინველის აღრიცხვის ჩატარება											
2. ლიცენზირებულ ტერიტორიაზე საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა აღწარმოება											
ნადირობა და ტერიტორიის მონიტორინგი											
1. ნადირობა პიბრიდულ და ინვაზიურ ცხოველებზე (არსებობის შემთხვევაში) სპეციალური ნებართვის საფუძველზე											
2. ნადირობა სანადირო ნადირ-ფრინველზე დადგენილი კვოტებისა და ნორმების ფარგლების გათვალისწინებით											
3. შედგენილი მონიტორინგის პირობების განხორციელება											
4. მონადირის სახლის მშენებლობა											

ვ.ბ) ცხოველთა აღრიცხვის მეთოდები.

სანადირო ცხოველების საერთო რიცხოვნების დასადგენად, შემუშავებულია სხვადასხვა სახის აღრიცხვის მეთოდები. სამონადირო მეურნეობის ტერიტორიაზე ცხოველების დათვლა და მონიტორინგი ხდება სეზონურად (ზამთრისა და გაზაფხულის პერიოდში, ბუნებრივი კლიმატის ხელშეწყობის მიხედვით).

არსებობს ცხოველთა აღრიცხვის სხვადასხვა სახის მეთოდები მაგ.: გამორეკვის მეთოდით, ცხოველთა ექსკრემენტების ჩანიშვნის გზით, ფოტოხაფანგების, აკუსტიკური და სხვ. ფრინველების აღრიცხვისათვის, ჩვენ შემთხვევაში, კავკასიური როჭო შეიძლება გამოვიყენოთ ტერიტორიული ინდივიდის დათვლის მეთოდი. გაზაფხულზე ტიხტისის დროს მამრ ფრინველებს ახასიათებთ მკვეთრად გამოხატული ტერიტორიულობა. ამ დროს დომინანტი ინდივიდების დათვლა საკმაოდ ადვილია, შემდეგ ვარკვევთ, თუ როგორია პოპულაციაში სქესთა შეფარდება და ვადგენთ საშუალოდ რამდენი მდედრი მოდის ერთ მამრზე. ამის შემდეგ შესაძლებელი ხდება პოპულაციის რიცხოვნობის მიახლოებითი გამოთვლა.

ასეთი სახის სამუშაოების შესრულებისას, ცხოველთა აღრიცხვების მონაცემების მოწოდების შემდეგ წარმოებს აღრიცხვების ჩანაწერების დღიური.

- სააღრიცხვო ბარათის ფორმის ნიმუში:

<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">კოდი - LTfix</div>	რიცხვი _____ ადგილი _____ ტყის კვარტლის № _____				
ამინდი _____ დაწყების დრო _____ დამთავრების დრო _____ დამკვირვებელი _____ ტრანსექტის მიმართულება (°) _____ ტრანსექტის სიგრძე _____ ტრანსექტის სიგანე _____					
სახეობა	ობიექტი	ასაკი/ სქესი	ობიექტის რაოდენობა (კლასტერი)	პონის დრო	შენიშვნა

ზ) ცხოველთა დაცვის და აღწარმოების ღონისძიებები

ზ.ა) ცხოველთა რეინტროდუქციის ან/და რესტოკინგის ღონისძიებები (საჭიროების მიხედვით);

სამონადირეო მეურნეობის სავარგულებში სანადირო ცხოველების შემოყვანა და განსახლება განხორციელდება აუცილებლობის შემთხვევაში, მიზნობრივი შერჩევის გზით. ამ ეტაპზე ჩვენს სამონადირეო მეურნეობაში გარეული ცხოველების შემოყვანა არ ხორციელდება. ცხოველების შემოყვანის საჭიროების შემთხვევაში კი ეცნობება საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაბამის სამსახურებს.

ზ.ბ) ბიოტექნიკური ღონისძიებები (სანადირო სახეობების სანაშენები, დამხმარე თავშესაფრები, ტიპი მდებარეობა, დაავადებების პროფილაქტიკა, საკვებურებების მოწყობა, ცხოველთა საკვებ მცენარეთა გაშენება და სხვა);

ბიოტექნიკური ღონისძიებების კომპლექსური მიზნობრიობა შეიძლება განვსაზღვროთ შემდეგი თანმიმდევრობით:

პოპულაციის რიცხოვნობის სტაბილურობისათვის აუცილებელი პირობაა გარეული ცხოველების დაცვა და გამრავლება. პოპულაციის მზარდობისთვის მიზანშეწონილია ცხოველთა საკვებურების, ხელოვნური სამარილებების მოწყობა, საკვებური მოედნის მოწყობა, სხვადასხვა მცენარეული კულტურის დათესვა, ზამთრის პერიოდში კი მათი დამატებითი საკვებით უზრუნველყოფა. დაავადების გავრცელების შემთხვევაში მის აღმოსაფხვრელად პროფილაქტიკური ღონისძიებების დროული ჩატარება. ეკოლოგიური და ეკონომიკური თვალსაზრისით ასეთი სახის ღონისძიებების ეფექტურობა ქმნის სამონადირეო მეურნეობისთვის სტაბილურ, ყოველწლიურ ბიოლოგიურ და სამეურნეო პროდუქტულობას. ამ შეგვაქვს ქვამარილი, ზამთრის პერიოდში კი ვაშლი, თივა, მარცვლეული კულტურა და სხვ.

ზ.გ) საქართველოს „წითელი ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა სახეობების დაცვის, შენარჩუნებისა და აღწარმოების ღონისძიებები;

სამონადირეო ტერიტორიაზე არსებული "წითელ ნუსხაში" შეტანილი სახეობებიდან გხვდება ძუძუმწოვრების 3, ფრინველების 1 და თევზების 1 სახეობა:

- მურა დათვი;
- კავკასიური ციყვი;
- ფოცხვერი;
- კავკასიური როჭო;
- მდინარის კალმახი;

სამონადირეო მეურნეობა ახორციელებს ტერიტორიის ფიზიკურ დაცვას და ბრაკონიერობის აღკვეთის ქმედებებს. კონტროლზეა აყვანილი ხანძარსაწინააღმდეგო, დაავადებების პრევენციის და მათთან ბრძოლის საკითხები. ყურადღება ექცევა სანიტარული ნორმების დაცვას. ხორციელდება ღონისძიებები ცხოველების საბინადრო სავარგულებში არსებობის პირობების ხარისხის გაუმჯობესებაზე. ნადირობა მიმდინარეობს მხოლოდ სანადირო უბანზე, რომელიც არ განეკუთვნება აღწარმოებისა და აღკვეთილის უბნებისათვის განკუთვნილ ტერიტორიებს, სადაც წითელი ნუსხის ცხოველებს შეუძლიათ ბინადრობა შემაწესებელი ფაქტორების გარეშე. კონტროლდება მტაცებელი ცხოველების რაოდენობა.

ყველა ზემოთ მითითებული ქმედება ხელს უწყობს საქართველოს "წითელ ნუსხაში" შეტანილ ცხოველთა სახეობების რიცხოვნობის ზრდას და მათი პოპულაციების მდგომარეობის გაუმჯობესებას.

ზ.დ) საჭიროების შემთხვევაში ინვაზიური სახეობების ელიმინაციური ღონისძიებები;

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე, ცხოველთა ინვაზიური სახეობების არსებობა არ ფიქსირდება. ინვაზიური სახეობების გამოჩენის შემთხვევაში, ინფორმაცია მიეწოდება საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაბამის სამსახურებს. ელიმინაციის ღონისძიებები გატარდება სათანადო მეთვალყურეობის ქვეშ, რათა სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე დამახასიათებელ მკვიდრად არსებულ ფლორას და ფაუნას არ შეექმნათ პრობლემები. შესაბამისად დღეისათვის ელიმინაციის ღონისძიებების გატარება არ წარმოადგენს აუცილებლობას.

ზ.ე) მოქმედი ბუნებრივი და ანთროპოგენური ნეგატიური ფაქტორების და პოტენციური საფრთხეების იდენტიფიკაცია და მათი აღრმომფხვრის/შერბილების ღონისძიებები;

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე რაიმე მნიშვნელოვანი ანთროპოგენური ან ბუნებრივი ნეგატიური ფაქტორები ამ ეტაპზე არ მოქმედებს.

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე ფიტოსანიტარული მდგომარეობა დამაკმაყოფილებელია. დაავადების კერები არ არის გამოვლენილი.

პერიოდულად წელიწადში 2-ჯერ ხდება ტყის მასივების სანიტარულ-ეკოლოგიური მდგომარეობის მონიტორინგი. დაავადებათა კერების აღმოჩენის შემთხვევაში დაუყოვნებლივ ჩატარდება ფოტოპათოლოგიური და ენტომოლოგიური კვლევა. კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით ჩატარდება დაავადებათა სალიკვიდაციო რეკომენდებული სამუშაოები. ყოველივე ამის შესახებ ეცნობება გარემოსა დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაბამის სამსახურებს.

ლიცენზირებულ ტერიტორიაზე ხორციელდება ტყის მასივების შემოვლა და კონტროლი.

თ) ბიომრავალფეროვნების, მათ შორის, ენდემური და რელიქტიური სახეობების, მაღალი კონსერვაციული ღირებულების ტყეების დაცვისა და მდგრადი მართვის ღონისძიებები;

ბიომრავალფეროვნების დაცვა გულისხმობს:

- ✓ უწყვეტი მეთვალყურეობის ქვეშ არსებული ცოცხალი ორგანიზმების ფიზიკურ დაცვას;
- ✓ ადგილობრივი სახეობრივი შემადგენლობის და მრავალფეროვნების შენარჩუნებას;
- ✓ გენეტიკური დაბინძურებისაგან დაცვას;
- ✓ არსებული ეკოსისტემებისა და ჰაბიტატების პირვანდელი იერსახის შენარჩუნებას;
- ✓ მავნებლებისაგან დაცვას;

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე მცენარეული საფარი წარმოადგენს მთის ტყეებს, ბუჩქნარებს და მეორად მდელოებს. ტყის ფორმაციები ვლინდება აღმოსავლეთ საქართველოს მთებისისთვის დამახასიათებელი შუა სარტყლის ტყეებით, სადაც გხვდება ქართული მუხა, კავკასიური რცხილა, აღმოსავლური წიფელი, კაკალის ხე, თელა, ნეკერჩხალი, მაღალმთის ბოყვი, იფანი, ნაცრისფერი მურყანი, ვერხვი, ჯაგრცხილა, შინდი, ასკილი, მოცხარი, ღვია, დეკა და სხვ. ტყეში და მდელოზე მრავლად ვხვდებით სხვადასხვა სახის ბალახეულ მცენარეებს. მთელი ტერიტორია ზღვის დონიდან 1500-2500მ ზღვრულ დიაპაზონშია. მასში წარმოდგენილია შემდეგი ვერტიკალური მცენარეული სარტყელი: მუხნარ-ჯაგრცხილნარი, მუხნარ-რცხილნარი და სხვ. ზოგ ადგილას მუხნარი გადადის ჯაგრცხილნარში და ჯაგეკლიან ველში. წიფლნარებში გხვდება შემდეგი სახის ჯგუფები: წმინდა წიფლნარი, მაღალბალახიანი წიფლნარი, წიფლნარი მაყვლით, წიფლნარ-რცხილნარი, წიფლნარ-მუხნარი. ანთროპოგენური გავლენის შედეგად ტყეები თავისი

პირვანდელი სახით იშვიათად გხვდება. ტყეების გარდა სამონადირეო ტერიტორიაზე წარმოდგენილია მაღალმთის ნაირბალახოვანი ველები და დეკიანები (ზ.დ. 1500-2000>მ).

საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობებიდან გავრცელებულია - კაკალის ხე (*Juglans regia L.*).

ტყეების საერთო მდგომარეობა დამაკმაყოფილებელია, ხასიათდება მაღალი რეგენერაციის ხარისხით, რაც იმის გარანტიას იძლევა, რომ ტყის ფუნქციონირება სტაბილურია. ხორციელდება ტყის მასივების შემოვლა და დაცვა.

ი) ტერიტორიის განაწილება ხანძრის საშიშროების კლასების მიხედვით, ხანძარსაწინააღმდეგო პროფილაქტიკური ღონისძიებების ნუსხა;

საქართველოს ტყეების რთული რელიეფური ადგილმდებარეობის გამო ტყის ხანძრებთან ბრძოლის პროფილაქტიკური ღონისძიებები ძირითადი პრიორიტეტული საკითხია.

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორია წარმოდგენილია ხანძრის საშიშროების II კლასისაგან (საფუძველი: საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 17 ივლისის №179 ბრძანების თანახმად, „ტყის აღრიცხვის, დაგეგმვისა და მონიტორინგის წესის დამტკიცების შესახებ“ დებულების მუხლი 2. ტერმინთა განმარტები 3¹⁸ ქვეპუნქტის მითითებით).

ხანძრის პრევენციის მიზნით ტყის ეკოსისტემები პერიოდულად საჭიროებს გაწმენდას ნაყარისაგან და ხმელი ტოტებისაგან, მაღეაალებადი ნივთიერებებისა თუ სხვა სახის ნარჩენებისაგან.

აუცილებელია ტყის ხანძრებისაგან დაცვის პროფილაქტიკური ღონისძიებების განხორციელება შემდეგი ქმედებებით:

ა) სახანძრო დანიშნულების არსებული საავტომობილო გზების გასუფთავება ნაყარი ტოტებისაგან ტყის იმ უბნებში, რომლებიც მაღალი სახანძრო საშიშროებით ხასიათდება;

ბ) მოსალოდნელი ინტენსიური ხანძრის კერების აღმოფხვრის მიზნით, არსებულის შემთხვევაში ტყეების ჩახერგილობისაგან გაწმენდა;

გ) ხანძრების გაჩენაზე მეთვალყურეობა ძირითადად ამალღებული ადგილების გამოყენებით ხანძარსაშიშ პერიოდში ტყის დაცვის მუშაკთა სადღეღამისო მორიგეობით;

დ) ტყის ხანძრებზე შეტყობინების ოპერატიულად გადაცემის მიზნით ტყის დაცვის მუშაკთა აღჭურვა თანამედროვე კავშირგაბმულობის საშუალებებით (რაცია, მობილური ტელეფონები);

ე) ადგილობრივ მოსახლეობასთან სათანადო სააგიტაციო მუშაობა;

ვ) ნადირობის დაწყების წინ მონადირეების ინფორმირება ტყეების ხანძრებისგან დაცვასთან დაკავშირებით.

ტყეში ხანძრის გაჩენის შემთხვევა დაუყოვნებლივ ეცნობება შესაბამის სამსახურებს.

კ) ინფორმაცია ტყეების სანიტარული მდგომარეობის შესახებ და გაუმჯობესების ღონისძიებები, ტყის ენტომომავნებლებით და ფიტო დაავადებებით ტყეების დაავადების პროფილაქტიკისა და სალიკვიდაციოდ რეკომენდებული ღონისძიებების ნუსხა ცალკეული ტერიტორიების მიხედვით;

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე ფიტოსანიტარული მდგომარეობა დამაკმაყოფილებელია. დაავადების კერები არ არის გამოვლენილი.

ტყეების სანიტარულ-ეკოლოგიური მდგომარეობის შეფასებისათვის ყოველ წელიწადს მოხდება სათანადო სპეცილისტის მიერ ტყის მასივების შემოწმება, დაავადებათა კერების აღმოჩენის შემთხვევაში კი ინფორმაციის მიწოდება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაბამის სამსახურებს. კონსულტაციისა და შემდგომი მითითებების საფუძველზე ფიტოპათოლოგიური (მცენარეთა დაავადება, პროფილაქტიკის საშუალება და მეთოდები, დაავადების ლიკვიდაცია) და ენტომოლოგიური (მწერების როლი მცენარეების დაავადების მიმართებაში) კვლევის ჩატარება, დაავადებათა სალიკვიდაციო

რეკომენდირებული სამუშაოების გატარება (გამოყენებულ იქნება ისეთი სახის ბიოლოგიური პრეპარატები რომლებიც დაშვებულია საქართველოს კანონმდებლობით).

ლიცენზირებულ ტერიტორიაზე ხდება ტყის მასივების შემოვლა/კონტროლი.

ღ) ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის დაცვის მექანიზმები (მცველთა რაოდენობა, ტრენინგი, შესაბამისი ნაგებობები და სხვა);

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიის ფიზიკური დაცვა ხორციელდება სამცველო უბნების დაყოფის გზით. სავალდებულოა მცველების მიერ ტერიტორიის არა მარტო დათვალიერება/შემოვლა, არამედ მათ მიერ გამოვლენილ უნდა იყოს რაიმე სახის მნიშვნელოვანი მოვლენა (მოვლენები), იქნება ეს მტაცებლის მიერ რომელიმე ცხოველის დაზიანების, შეჭმის, ბუდის ან სოროს ნგრევის თუ სხვა სახის ამსახველი ფაქტი. შემოწმება უკანონო ტყითსარგებლობის, ნადირობის ან თევზაობის აღსაკვეთად. ამასთანავე მცველი უზრუნველყოფს ტყის მასივების სანიტარული მდგომარეობის მონიტორინგს და მავნებელ დაავადებათა კერების აღმოჩენის შემთხვევაში დაუყოვნებლივ რეაგირებას. სამოქმედო ტერიტორიაზე აწარმოებს ნადირ-ფრინველის აღრიცხვას და მათი ქცევების თავისებურებების შესწავლას, უზრუნველყოფს ეკოტურიზმისა და ნადირობის მოწყობის ორგანიზებას. სამონადირეო მეურნეობის ლიცენზიით განსაზღვრულ ტერიტორიას იცავს ერთი მცველი, ასევე დაცვას მორიგეობით ახორციელებენ თავად შპს „ჰანთინგ ტურ ჯორჯიას“ მეწილეები. ტერიტორია კონტროლდება ფოტოხაფანგებით.

მ) სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე ტურიზმის განვითარებისათვის (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) დაგეგმილი ღონისძიებები;

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიული მდებარეობა გარდა სამონადირეო ტურიზმისა, ხელს უწყობს ალტერნატიული ტურიზმის განვითარებას. ამის საშუალებას იძლევა მეურნეობის ტერიტორიის სიახლოვეს განთავსებული მრავალი ისტორიული ძეგლის არსებობა. დუშეთისა და თიანეთის ეს ულამაზესი მხარე მოიცავს ბევრ ციხეს, კოშკს, ეკლესიას, ნასოფლარს, მუზეუმს, ისტორიულ სოფლებს და სხვ. რომლებიც დამთვალიერებლებს გულგრილს არ დატოვებს. აქედან გამომდინარე სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე და მის სიახლოვეს შესაძლებლობა იძლევა განხორცილდეს ეკოლოგიური, ისტორიულ-ეთნოგრაფიული და რომ აღარ ვთქვათ რეკრაციულ ტურიზმზე, სადაც მოეწეობა სხვადასხვა სახის სანადირო და სათევზაო ტურები;

ნ) ინფრასტრუქტურის განვითარება: შესასვლელები, ადმინისტრაციული ინფრასტრუქტურა, ვიზიტორთა მომსახურების ინფრასტრუქტურა (სასტუმრო, ბილიკები, საინფორმაციო ცენტრი და სხვა), ინფრასტრუქტურის განვითარებისათვის საჭირო ელ. მომარაგების, წყალმომარაგების და წყლის არინების სისტემების მითითება, სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული შიდა ინფრასტრუქტურა (გზები, ნაგებობები);

ამ დროისთვის სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიის 26 კვარტალთან (თვალის სატყეო) განთავსებულია ფაცხა. მომავლისთვის იგეგმება მონადირის სახლის მშენებლობა (შესაბამისი კოორდინატები ეცნობება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს).

ო) სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის საკითხები;

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე ნარჩენები ზოგადად წარმოიქმნება ახალი ინფრასტრუქტურის მშენებლობის შემთხვევაში, შემდგომ ტურიზმის განვითარებისას თუ სხვადასხვა სახის მიზეზების შედეგად.

ნარჩენების მართვის მიზნით უზრუნველყოფილი იქნება სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე დაგროვილი საყოფაცხოვრებო და სხვა სახის ნარჩენების გაუვნებელოფა და ტერიტორიიდან გატანა, სანიტარულ-ჰიგიენური და ეპიდემიოლოგიური ნორმებისა და წესების დაცვით. არ მოხდება ნარჩენების სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე დაყრა-განთავსება და ჩაყრა წყლის ობიექტებში. სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიიდან ნარჩენების გატანა მოხდება საქართველოს კანონის ნარჩენების მართვის კოდექსის შესაბამისად. ხელშეკრულება დაიდება ადგილობრივ მუნიციპალიტეტთან. დაგეგმილია ნაგვის ურნების განთავსება.

პ) სამონადირეო ტერიტორიაზე არსებული ჰიდროლოგიური ქსელის დახასიათება;

ტერიტორიაზე არსებული მდინარე შარახევი სათავეს იღებს ქართლის ქედის დასავლეთ კალთაზე, ზ.დ. 2125 მ სიმაღლეზე. ერთვის მდინარე ფშავის არაგვს მარცხნიდან. სიგრძე 15 კმ, აუზის ფართობია 66 კმ. საზრდოობს თოვლის, წვიმისა და მიწისქვეშა წყლით. წყალდიდობა იცის გაზაფხულზე, წყალმცირობა კი ზამთარში. წყალმოვარდნებით ხასიათდება ზაფხულ-შემოდგომაზე.